

II. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ

ФОРМУВАННЯ ТАКТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ФУТБОЛІСТОК РІЗНОГО ВІКУ

Вікторія Супрунович, Іван Глазирін

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Аннотация

С помощью разработанной методики исследовался уровень тактического мышления футболисток 15-20 лет. В результате исследований установлены периоды активного улучшения количественных и качественных показателей тактического мышления футболисток.

Annotation

By the developed methods the level of tactical thinking of female footballers 15-20 years old was investigated. As a result of researches the periods of active improvement of quantitative and quality indexes of tactical thinking of female footballers were established.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку футболу вказують на його інтенсифікацію, що, в свою чергу, викликає необхідність професійного підходу до усіх сторін підготовки спортсменів, процесу набору та відбору, пошуку шляхів підвищення ефективності тренувального процесу [3, 6].

Одним з таких шляхів є врахування показників тактичного мислення спортсменів, як прогностичного фактору ефективності ігрової діяльності [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливістю футболу, як динамічної спортивної гри, є високі вимоги до швидкої оцінки ігрової ситуації, передбачення задумів суперника та партнерів, адекватності вирішення тактичних задач, а отже, прояву відповідного мислення футболістів [6].

Внаслідок активної популяризації і розвитку жіночого футболу в Україні та світі виникає необхідність знаходження слабких сторін у процесі підготовки жіночих команд, підвищення його ефективності, в тому числі за рахунок врахування рівня прояву тактичного мислення [4, 8].

Основою тактичного мислення є загальні принципи та правила ведення спортивної боротьби, а також набір можливих ігрових задач та варіантів їх вирішення [2].

Проте до сьогоденного часу у спортивній практиці для контролю тактичних здібностей спортсменів використовуються методики, що не повністю можуть відобразити

прояви специфічних різновидів мислення гравця у ситуаціях, які максимально наближені до гри [9]. Саме це спонукало нас до проведення комплексу досліджень, спрямованих на розробку адекватної методики дослідження тактичного мислення футболісток і встановлення особливостей його формування.

Формування цілей статті.

Ціллю роботи є виявлення особливостей формування тактичного мислення футболісток різного віку за допомогою розробленої автоматизованої методики.

Для визначення тактичного мислення футболісток була використана автоматизована методика «FootBallTest» [7], яка включала 2 блоки тестів:

- тактичне мислення в нападі;
- тактичне мислення в захисті.

Дана методика дозволяє визначити кількісні характеристики тактичного мислення досліджуваних, виражені у відсотках і якісні – виражені у часі вирішення завдань.

У дослідженнях, які проводились з вересня 2009 року до травня 2010 року, взяли участь футболістки провідних команд Вищої ліги України («Біличанка-НПУ», м. Київ; «Атекс», м. Київ; «Олімпік», м. Дніпропетровськ; «IMG-ЧНУ», м. Черкаси; «Чорноморочка», м. Одеса) та Молодіжної збірної України з футболу.

Всі досліджувані були поділені на вікові групи від 15 до 20 років, у кожній з яких було по 20 футболісток. Дослідження проводились

впродовж вересня 2009 року до квітня 2010 року.

Результати дослідження та їх обговорення. Контроль тактичного мислення футболісток за допомогою розробленої методики «FootBallTest» у нападі та захисті показали, що результати для кожної вікової групи різняться як за кількісними, так і за якісними характеристиками.

Аналізуючи вікову динаміку змін показників тактичного мислення футболісток, встановлено позитивні тенденції впродовж всього досліджуваного періоду (рис. 1).

У вікових змінах рівня тактичного мислення футболісток в нападі виявлено два періоди істотного збільшення його кількісних показників: з 15 до 16 років (на 4,44%) та з 17 до 18 років (на 7,33%) ($p < 0,05$).

У формуванні тактичного мислення футболісток в захисті зафіксований лише один період (з 18 до 19 років) значних позитивних змін результатів тестування, де показники зросли на 9,11% ($p < 0,05$).

Деяко інша тенденція помічена у змінах якісних проявів тактичного мислення футболісток 15-20 років. Аналізуючи результати футболісток різного віку, слід відзначити нерівномірність і зростання швидкості вирішення тактичних завдань у нападі – якщо до 16 років вона покращується ($p < 0,05$), то впродовж наступних двох років знижується. До 19 років футболістки починають витрачати значно менше часу на вирішення тактичних завдань в нападі ($p < 0,05$), хоча після 19 років якісні показники тактичного мислення футболісток знову знижуються ($p > 0,05$).

Розглядаючи зміни швидкості вирішення футболістками різного віку тактичних завдань у захисті, слід відзначити тенденцію до рівномірного покращення результатів з істотним зростанням в період з 19 до 20 років на 8,40 с.

Завдяки аналізу отриманих результатів футболісток можна констатувати те, що перевага

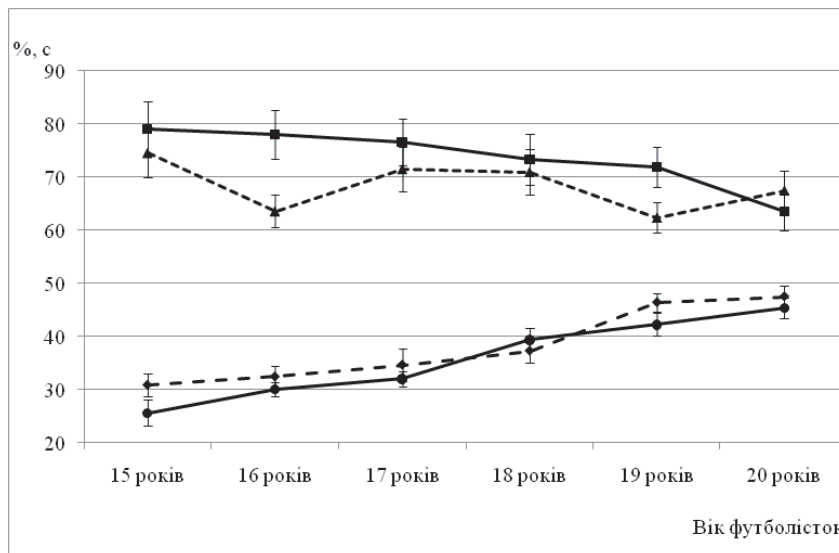

Рис. 1. Вікова динаміка змін показників тактичного мислення футболісток 15-20 років:

- коефіцієнт тактичного мислення у нападі;
- коефіцієнт тактичного мислення у захисті;
- час вирішення тактичних завдань у нападі;
- час вирішення тактичних завдань у захисті;

* $p < 0,05$ – у порівнянні з показниками попередньої вікової групи.

кількісних показників тактичного мислення в захисті над результатами тестування в нападі до 18 років знаходиться в межах 2,32-5,20%. Надалі (до 20 років) переважають результати тактичного мислення футболісток в нападі.

Щодо швидкості вирішення завдань, то футболістки всіх вікових груп витрачають в середньому на 7,11 с. менше для виконання тактичних завдань у нападі, ніж у захисті.

Висновки.

1. Розроблена автоматизована методика «FootBallTest», в основу якої покладені конкретні ігрові ситуації та варіанти їх вирішення, яка є адекватною для визначення рівня прояву тактичного мислення футболістів.
2. Встановлено два періоди значного збільшення показників тактичного мислення у футболісток в нападі: з 15 до 16 років та з 17 до 18 років ($p < 0,05$). Істотні позитивні зміни тактичного мислення в захисті у футболісток виявлені в період з 18 до 19 років.
3. Виявлено, що впродовж досліджуваного періоду швидкість

виконання тактичних завдань футболістками в захисті зростає повільніше, але більш рівномірно в порівнянні з часом вирішення тактичних завдань в нападі, що може свідчити про вищу інтенсивність і хвилеподібність формування тактичного мислення футболісток в нападі у порівнянні з показниками захисту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бриль М.С. Отбор в спортивных играх. / Михаил Семенович Бриль. – Москва: Физкультура и спорт. 1980. – 127 с.
2. Ильин Е.П. Дифференциальная психология профессиональной деятельности. / Евгений Павлович Ильин. – Санкт-Петербург: Питер. 2008. – 432 с. – (Мастера психологии) – ISBN 978-5-91180-837-2.
3. Лисенчук Г.А. Управление подготовкой футболистов. / Г.А. Лисенчук. – К.: Олимпийская литература. 2003. – 271 с.
4. Максименко І.Г. Дослідження параметрів змагальної діяльності футболістів і футболісток

- різної кваліфікації та їх порівнювальний аналіз / І.Г. Максименко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків, 2006. – №12. – С. 112-115.
5. Непопалов В.Н. Принятия решения как фактор эффективности игровой деятельности / В.Н. Непопалов, А.Г. Абалян // Теория и практика физической культуры. – 2006. – № 6. – С. 44-47.
6. Огородникова Л.А. Тактическая одарённость как критерий спортивного отбора / Л.А. Огородникова // Психология. – Ярославль, 2008. – № 2. – С. 71-75.
7. Пат. 43456 Україна, МПК (2009) А 61 В 5/16. Спосіб визначення психофізіологічних характеристик для оцінки рівня спеціальної підготовленості спортсменів у командних спортивних іграх / Глазирін І.Д., Фролова Л.С., Фролов О.О., Бондар В.В., Зганяйко Г.В., Вернигора В.В., Головатий В.М., Супрунович В.О. – № u 2008 06398; заявл. 14.05.2008; опубл. 25.08.2009, Бюл. № 16.
8. Саенко Э.И. Критерии спортивного отбора и ориентации де-вушек для занятий футболом в учебно-тренировочных группах спортивных школ: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Эдуард Иванович Саенко. – М., 2002. – 126 с.
9. Frolova L. Formation of the handball players' game and tactical thinking in the process of term training: movement and health 5th International Conference Olomouc (november 14-17, 2007) / L. Frolova, I. Glasyrin, J. Wojnar, D. Nawarecki, B. Wojciechowcka-Maszkowska, R. Basanskiy. – Vol. 37, No. 2. – P. 46.

